

Інна Олександрівна ІРТИЩЕВА

доктор економічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної роботи та інноваційної діяльності,

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

ORCID ID: 0000-0002-7025-9857

Ірина Сергіївна КРАМАРЕНКО

доктор економічних наук, доцент, професор кафедри менеджменту,

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

ORCID ID: 0000-0002-0417-0918

Сергій Степанович РОМАНЕНКО

кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри спортивних ігор, Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського

ORCID ID: 0000-0002-4446-9244

Наталія Володимирівна ГРИШИНА

кандидат економічних наук, доцент,

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

ORCID ID: 0000-0003-1768-750X

Олена Анатоліївна ІЩЕНКО

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту,

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

ORCID ID: 0000-0002-5785-2971

**ДЕМОГРАФІЧНІ ПРОЦЕСИ У ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ІЗ ЗАВДАННЯМИ УПРАВЛІННЯ
СПОРТИВНО-ОЗДОРОВЧОЮ СФЕРОЮ**

Іртищева І. О., Крамаренко І. С., Романенко С. С., Гришина Н. В., Іщенко О. А. Демографічні процеси у взаємозв'язку із завданнями управління спортивно-оздоровчою сферою. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2022. Том 7. № 2. С. 66–73.

Анотація

Вступ. Пріоритетний напрям спортивно-оздоровчої сфери має бути спрямований на консолідацію зусиль всієї нації у боротьбі за здорове майбутнє, усталене сприйняття традиційних занять спортивно-рухової активності та популяризацію здорового способу життя. Дії, спрямовані на реалізацію пріоритетного напрямку спортивно-оздоровчої сфери, повинні супроводжуватися формуванням суспільної свідомості щодо беззаперечних потреб рухової активності як основи здорового способу життя та діяльності. Держава ж повинна забезпечити необхідні умови (в т.ч. нормативне, матеріальне, методичне забезпечення) для систематичної спортивно-оздоровчої активності громадян з урахуванням їх індивідуальних потреб та інтересів.

Метою статті є дослідження національних тенденцій демографічних процесів у взаємозв'язку із завданнями управління спортивно-оздоровчою сферою в Україні.

Результати. Визначено пріоритетний напрям спортивно-оздоровчої сфери, що має бути спрямований на консолідацію зусиль всієї нації у боротьбі за здорове майбутнє, усталене сприйняття традиційних занять спортивно-рухової активності та популяризацію здорового способу життя. Розкрито завдання сфери управління спортивно-оздоровчою діяльністю, серед них: сприяння державній політиці у сфері спортивно-оздоровчої діяльності, планування, організація та контроль. Розкрито основні стратегічні цілі Міністерства охорони здоров'я України. Зазначено, що для виконання стратегічної цілі МОЗ України, а саме: підвищення тривалості життя населення, що особливо залежить від сфери розвитку фізичної культури

та спорту, потребує використання індикаторів, що базуються на показниках демографічної статистики. Наголошено, що у напрямі підвищення тривалості життя населення України МОЗ України передбачає досягнення зменшення на 5% рівня показника смертності населення та збільшення на 5% очікуваного рівня показника тривалості життя. Результати обстеження домогосподарств за 2020 рік в Україні показали, що 50,5% населення вважають свій стан здоров'я добрим, 39,7% – задовільним, 9,8% – поганим.

Висновки. Дослідження показало, що чисельність постійного населення України значно скоротилася, при цьому структура статевого складу за 1991-2021 роки не змінилася. За останні тридцять років населення країни скоротилось на майже 20 відсотків, що пов'язано зі значним рівнем смертності. Наголошено, що здоров'я нації напряму залежить від ефективності функціонування спортивно-оздоровчої сфери. Зазначено, що такий стан та тенденції демографічних процесів в Україні викликають занепокоєння, які окреслюються низкою демографічних проблем. Визначено, що низький рівень доступності послуг спортивно-оздоровчої сфери України є свідченням потреби актуалізації питання підвищення рівня доходів громадян та фінансового забезпечення даного сектору економіки.

Ключові слова: спортивно-оздоровча діяльність, демографічні процеси, демографічні проблеми, завдання управління, МОЗ України.

Inna IRTYSHCHEVA

Doctor of Economic Sciences, Professor, Vice-Rector for Innovation, Admiral Makarov
National University of Shipbuilding, Ukraine

Iryna KRAMARENKO

Doctor of Economics, Associate Professor, Professor of the Department of Management,
Admiral Makarov National University of Shipbuilding, Ukraine

Serhii ROMANENKO

PhD (Candidate of Philosophical Sciences), Associate Professor, Associate Professor of the
Department of Sport Games, South Ukrainian K. D. Ushynsky National Pedagogical University

Nataliya HRYSHYNA

Ph.D., Assistant Professor of Management Department,
Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Elena ISHCHEENKO

PhD in economics, Associate Professor of Management,
Admiral Makarov National University of Shipbuilding, Mykolaiv

NATIONAL TRENDS IN DEMOGRAPHIC PROCESSES ABOUT THE TASKS OF SPORTS AND HEALTH MANAGEMENT

Irtysheva I., Kramarenko I., Romanenko S., Hryshyna N., Ishchenko E. National trends in demographic processes about the tasks of sports and health management. *Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*. 2022. Volume 7. № 2, pp. 66–73.

Abstract

Introduction. The priority area of sports and health should be aimed at consolidating the nation's efforts in the struggle for a healthy future, steady perception of traditional sports and physical activity, and a healthy lifestyle. Actions aimed at implementing the priority area of sports and health should be accompanied by public awareness of the undeniable need for physical activity as the basis of a healthy lifestyle. The state must provide the necessary conditions (including regulatory, material, and methodological support) for citizens' systematic sports and recreation activities, taking into account their individual needs and interests.

The purpose of the article is to study the national trends of demographic processes regarding sports and health management tasks in Ukraine.

Results. The priority direction of the sports and health sphere has been determined, which should be aimed at consolidating the efforts of the whole nation in the struggle for a healthy future, establishing the perception of traditional sports and physical activity, and promoting a healthy lifestyle. The tasks of sports and health management are revealed: assistance to the state policy in sports and health activities, planning, organization, and control. The main strategic goals of the Ministry of Health of Ukraine are revealed. It is noted that to fulfill the strategic purpose

of the Ministry of Health of Ukraine, namely, increasing the population's life expectancy, which primarily depends on the development of physical culture and sports, requires using indicators based on demographic statistics. It is emphasized that in the direction of increasing the life expectancy of the population of Ukraine, the Ministry of Health of Ukraine envisages achieving a 5% reduction in the mortality rate and a 5% increase in the life expectancy rate. The survey of households in 2020 in Ukraine showed that 50.5% of the population considered their health to be good, 39.7% - satisfactory, and 9.8% - bad.

Conclusions. The study showed that the permanent population of Ukraine had decreased significantly, while the structure of gender composition for 1991-2021 has not changed. Over the past thirty years, the country's population has shrunk by almost 20 percent due to its significant mortality. It is emphasized that the nation's health directly depends on the efficiency of the sports and health sphere. It is noted that this situation causes the state and trends of demographic processes in Ukraine to be of concern, outlined by several demographic problems. It is determined that the low level of accessibility of sports and health services in Ukraine is evidence of the need to update the issue of increasing the income level of citizens and financial support of this sector of the economy.

Keywords: sports and health-improving activity, demographic processes, demographic problems, management tasks, Ministry of Health of Ukraine.

JEL classification: G18, H30, H51, H61, I00.

Вступ

Важлива роль у здійсненні спортивно-оздоровчої діяльності та у системі управління даною сферою належить Всеукраїнському центру фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх», який є державним закладом і залучає різні верстви населення до занять фізичною культурою. Частково метою даного центру є пропагування здорового способу життя і популяризація відповідних принципів та ідеалів, що реалізується через виконання низки завдань. Завдання, що виконує Всеукраїнський центр фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх», можливо ототожнити та поширити в цілому на сферу управління спортивно-оздоровчою діяльністю. Саме тому досліджувати національні тенденції демографічних процесів варто у взаємозв'язку із завданнями управління спортивно-оздоровчою сферою в Україні.

Особливостям дослідження сучасного стану й обґрунтування перспектив розвитку спортивно-оздоровчої діяльності в Україні, що впливають на демографічні процеси, приділено значну увагу вітчизняними вченими, зокрема К. Богатирьовою, І. Бошинді, І. Іртицевою, Ю. Наумко, М. Стегней, М. Третяковою, І. Лапичкою, С. Цимбалюк та ін. Але водночас значна кількість постійних проблем, пов'язаних з демографічними процесами, а також значне скорочення населення країни визначає необхідність у дослідженні управління спортивно-оздоровчою діяльністю як запорукою підвищення здоров'я, що впливає на довготривалість життя суспільства.

Формулювання цілей статті

Метою статті є дослідження національних тенденцій демографічних процесів у взаємозв'язку із завданнями управління спортивно-оздоровчою сферою в Україні.

Виклад основного матеріалу

Пріоритетний напрям спортивно-оздоровчої сфери має бути спрямований на консолідацію зусиль всієї нації у боротьбі за здорове майбутнє, усталене сприйняття традиційних занять спортивно-рухової активності та популяризацію здорового способу життя. Дії, спрямовані на реалізацію пріоритетного напрямку спортивно-оздоровчої сфери, повинні супроводжуватися формуванням суспільної свідомості щодо беззаперечних потреб рухової активності як основи здорового способу життєдіяльності. Держава ж повинна забезпечити необхідні умови (в т.ч. нормативне, матеріальне, методичне забезпечення) для систематичної спортивно-оздоровчої активності громадян з урахуванням їх індивідуальних потреб та інтересів.

Таким чином, основна місія спортивно-оздоровчої сфери України своїм вектором розвитку торкається здоров'я майбутніх поколінь, що ставить її у взаємозалежність зі

сферою охорони здоров'я та питаннями розвитку демографічних процесів. Основні завдання сфери управління спортивно-оздоровчою діяльністю наведено на рисунку 1.

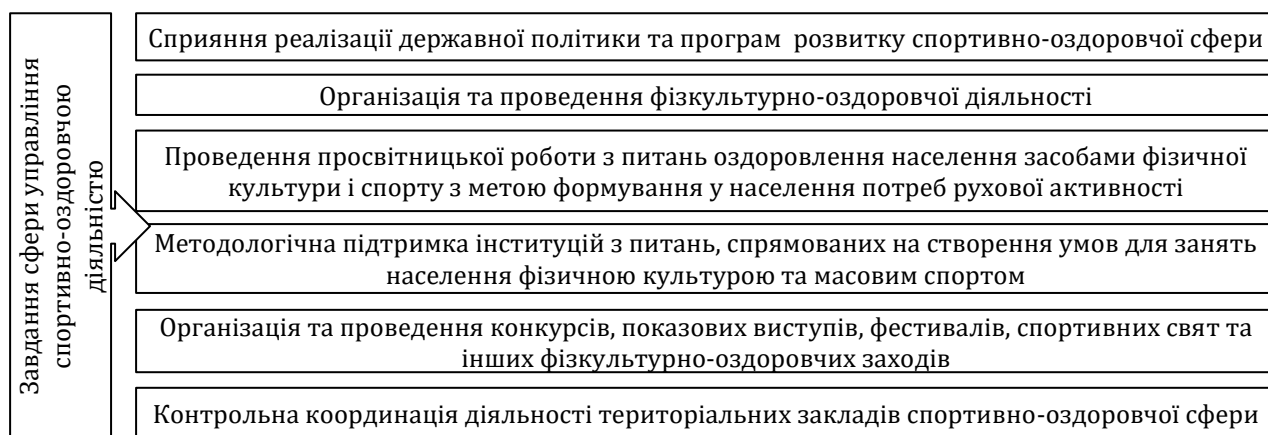

Рис. 1. Завдання сфери управління спортивно-оздоровчою діяльністю

Джерело: сформовано автором на підставі [1]

Саме функціональний взаємозв'язок спортивної сфери з охороною здоров'я дає можливість досягти трьох стратегічних завдань, які ставить на сьогодні Міністерство охорони здоров'я України (рис. 2).

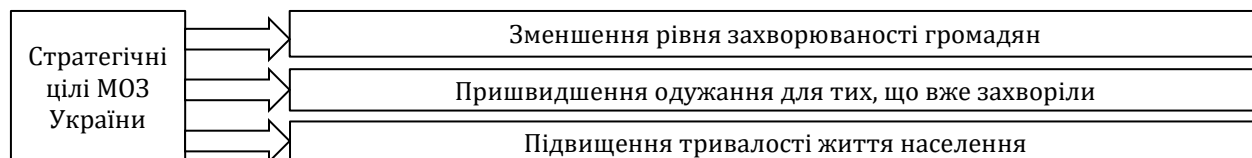

Рис. 2. Стратегічні цілі МОЗ України

Джерело: [2].

Третя стратегічна ціль МОЗ України, що зазначена на рисунку, особливо залежить від сфери розвитку фізичної культури та спорту. І саме третя ціль, у процесі аналізу етапів її досягнення, потребує використання індикаторів, що базуються на показниках демографічної статистики.

Зокрема у напрямі підвищення тривалості життя населення України, МОЗ України передбачає досягнення зменшення на 5% рівня показника смертності населення та збільшення на 5% очікуваного рівня показника тривалості життя.

Серед причин, що впливають на проблему тривалості життя, першою називають «незадовільна якість надання екстреної медичної допомоги на догоспітальному та госпітальному етапі» [2].

Щодо оцінки якості надання медичної допомоги, рівня її доступності та стану здоров'я населення, то необхідні дані містяться у щорічних статистичних збірниках «Самооцінка населенням стану здоров'я та рівня доступності окремих видів медичної допомоги». «Обстеження умов життя домогосподарств здійснюється на постійній основі починаючи з січня 1999 року, базується на загальноприйнятих міжнародних стандартах, одним з яких є періодичне оновлення мережі респондентів (в Україні – повна щорічна ротація), і відповідає сучасній соціо-демографічній та економічній ситуації в Україні» [3].

Згідно з результатами обстеження домогосподарств за 2020 рік в Україні 50,5% населення вважають свій стан здоров'я добрим, 39,7% – задовільним, 9,8% – поганим.

Звичайно, така оцінка є суб'єктивною, але дає можливість сформулювати висновок, що тільки половина населення України задоволена власним станом здоров'я. А решта населення потребує не тільки медичної допомоги, а й активізації спортивно-оздоровчої та рухової діяльності.

Згідно з результатами статистичних обстежень, у сільській місцевості населення має менший рівень доступності до медичних послуг. Те ж саме можливо стверджувати і

про доступність до сфери фізичної культури та спорту. Проте, вимальовуються значні перспективи розвитку спортивно-оздоровчої інфраструктури у створених об'єднаних територіальних громадах в результаті адміністративно-територіальної реформи, а децентралізація фінансів передбачає можливість фінансового забезпечення даного напрямку на рівні громад і районів.

Так, наприклад, «у Фінляндії вп'ятеро збільшено фінансування спорту і втричі зменшено на медицину, бо вважається, що профілактика ефективніша за боротьбу з наслідками» [4].

Розвиток спортивно-оздоровчої інфраструктури на рівні ОТГ вважають надійними інвестиціями у майбутнє. Кожен із регіонів України вже має певні напрацювання в цьому напрямі, наприклад: «Запорізькій області є чим поділитися щодо обладнання спортивної інфраструктури. 2021 року було профінансовано 10 футбольних майданчиків, і 5 з них облаштовують в об'єднаних територіальних громадах. Використовувались кошти Федерації футболу України (50%), обласної субвенції за цільовою програмою розвитку фізичної культури та спорту (20% – по 300 тис. грн на об'єкт) і кошти громад (30%). Таке співфінансування – це фактор співвідповідальності, бо люди розуміють, що це їхні кошти, які варто витратити на найнеобхідніше. Проте спортивна інфраструктура – це не тільки соціальна сфера, але й інвестування в розвиток. Наприклад, у Мелітополі із занедбаного стадіону зробили придатний для проведення змагань національного рівня. На змагання приїдуть сотні спортсменів, яких потрібно поселити, нагодувати. А це все – гроші, які може отримувати громада» [4].

Окрім інфраструктурної розбудови спортивно-оздоровчої сфери важливим є питання кадрового забезпечення. «Складність і неоднозначність проблем, які виникли в останній час у сфері фізичного виховання і спорту, вимагають розробки нових концептуальних підходів до формування системи кадрового забезпечення галузі, які дозволяють всебічно визначити нові тенденції, забезпечити відповідність кадрової політики державним інтересам у цій сфері та потребам ринку праці. В основі такого підходу лежить розробка стандартів фізкультурної освіти, які встановлюють вимоги до змісту, обсягу і рівня підготовки кадрів» [5].

На жаль, відсутні статистичні дані, що характеризували б доступність в цілому послуг спортивно-оздоровчої сфери, але можливо екстраполювати причини недоступності послуг медичної сфери і на спортивно-оздоровчу сферу, адже значна частка витрат домогосподарств України припадає на оплату житлово-комунальних послуг, товари харчування та першої необхідності, що формує постійні витрати. Після виплати цих постійних витрат у домогосподарствах залишається незначна сума коштів, які можуть бути спрямовані на оплату інших послуг або потреб спортивно-оздоровчої діяльності.

Низький рівень доступності послуг спортивно-оздоровчої сфери України є свідченням потреби актуалізації питання підвищення рівня доходів громадян та фінансового забезпечення даного сектору економіки.

Демографічна ситуація в Україні завжди викликала занепокоєння через переважання рівня смертності над рівнем народжуваності та від'ємне значення приросту населення. «Переважання смертності над народжуваністю, масштабна трудова міграція, старіння населення стали вже звичними явищами. І нині це багаторічне тло заважає розгледіти потужний виклик самому існуванню України та збереженню її ідентичності. Він формується останні кілька років унаслідок різкого погіршення демографічних показників навіть порівняно із ситуацією попередніх десятиліть. Насправді ж ідеться про загрозу, яка принаймні не поступається російській агресії чи економічним проблемам. На тлі руйнації традиційних сімейних зв'язків (стрімко зменшується кількість укладених шлюбів і, навпаки, більшає випадків розлучень) відбувається стрімкий обвал народжуваності. І хоча, на відміну від попередніх

десятиліть, показники смертності залишаються на порівняно стабільному рівні та навіть падають, кількість новонароджених у 2019-му вже більш як удвічі поступається кількості померлих українців. Тільки за минулий рік чисельність населення країни внаслідок цього зменшилася майже на 252 тис. осіб. І ці втрати дедалі виразніше «компенсуються» імміграцією іншокультурного населення з віддалених країн. Однак на державному рівні немає адекватної реакції на демографічний виклик. Причому це стосується як попередньої влади, так і нової команди» [6].

За роки незалежності України чисельність населення невпинно зменшується (табл. 1).

Таблиця 1. Чисельність постійного населення України та структура статевого складу за 1991-2021 роки (на 1 січня)

Роки	обидві статі, осіб	Чоловіки		Жінки	
		осіб	%	осіб	%
1991	51 623 547	23 886 551	46,27	27 736 996	53,73
1992	51 708 234	23 949 444	46,32	27 758 790	53,68
1993	51 870 430	24 046 290	46,36	27 824 140	53,64
1994	51 715 375	23 981 045	46,37	27 734 330	53,63
1995	51 300 431	23 792 361	46,38	27 508 070	53,62
1996	50 874 104	23 591 556	46,37	27 282 548	53,63
1997	50 400 041	23 366 193	46,36	27 033 848	53,64
1998	49 973 488	23 163 464	46,35	26 810 024	53,65
1999	49 544 808	22 963 447	46,35	26 581 361	53,65
2000	49 114 950	22 754 662	46,33	26 360 288	53,67
2001	48 663 609	22 530 402	46,30	26 133 207	53,70
2002	48 240 902	22 316 317	46,26	25 924 585	53,74
2003	47 823 108	22 112 534	46,24	25 710 574	53,76
2004	47 442 079	21 926 809	46,22	25 515 270	53,78
2005	47 100 462	21 753 993	46,19	25 346 469	53,81
2006	46 749 170	21 574 667	46,15	25 174 503	53,85
2007	46 465 691	21 434 680	46,13	25 031 011	53,87
2008	46 192 309	21 297 678	46,11	24 894 631	53,89
2009	45 963 359	21 184 932	46,09	24 778 427	53,91
2010	45 782 592	21 107 067	46,10	24 675 525	53,90
2011	45 598 179	21 032 616	46,13	24 565 563	53,87
2012	45 453 282	20 976 712	46,15	24 476 570	53,85
2013	45 372 692	20 962 744	46,20	24 409 948	53,80
2014	45 245 894	20 918 288	46,23	24 327 606	53,77
2015	42 759 661	19 787 826	46,28	22 971 835	53,72
2016	42 590 879	19 717 881	46,30	22 872 998	53,70
2017	42 414 905	19 644 580	46,32	22 770 325	53,68
2018	42 216 766	19 558 180	46,33	22 658 586	53,67
2019	41 983 564	19 455 272	46,34	22 528 292	53,66
2020	41 902 416	19 343 440	46,35	22 389 339	53,65
2021	41 588 354	19 195 376	46,34	22 223 341	53,66

Джерело: дані Державної служби статистики України [7].

За даними Державної служби статистики України чисельність постійного населення України значно скоротилась, при цьому структура статевого складу за 1991-2021 роки не змінилась. Необхідно зазначити, що за тридцять років населення країни майже скоротилось на 20 відсотків, що пов'язано зі значним рівнем смертності. Здоров'я нації напряду залежить від ефективності функціонування спортивно-оздоровчої сфери. Крім того, значного занепокоєння викликає стан та тенденції демографічних процесів в Україні, які окреслюються низкою демографічних проблем (рис. 3).

Проблеми демографії	Народжуваність українців становить 10,3% (189-місце у світі). Смертність -14,4% (5- те місце у світі). Природний приріст: -0,41% (220-те місце у світі)
	Середній вік – 40 років і більше у всіх областях. Збільшення населення йде лише у Києві та, за деякими даними, у Закарпатській області
	Середній вік, коли українка народжує дитину, змістився з 24 до 27 років за період з 2004 року. При цьому коефіцієнт потенційної народжуваності -1,54 дитини на жінку, чого не вистачає навіть на підтримку чисельності населення (адже для того, щоб «вийти в нуль», кожній жінці варто народити мінімум 2 дитини- на заміну собі і чоловіку)
	Україна вже входить в перші 20 держав світу із найстарішим населенням

Рис. 3. Перелік основних демографічних проблем

Джерело: [8].

Серед основних демографічних проблем є низька народжуваність, висока смертність, найстаріше населення, низький коефіцієнт потенційної народжуваності та зміна віку народжуваності українки. Всі ці проблеми пов'язують з неефективністю функціонування спортивно-оздоровчої сфери.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Визначено завдання сфери управління спортивно-оздоровчою діяльністю, серед них: сприяння державній політиці у сфері спортивно-оздоровчої діяльності, планування, організація та контроль. Розкрито основні стратегічні цілі Міністерства охорони здоров'я України. Зазначено, що для виконання стратегічної цілі МОЗ України, а саме підвищення тривалості життя населення, що особливо залежить від сфери розвитку фізичної культури та спорту, потребує використання індикаторів, що базуються на показниках демографічної статистики. Наголошено, що у напрямі підвищення тривалості життя населення України, МОЗ України передбачає досягнення зменшення на 5% рівня показника смертності населення та збільшення на 5% очікуваного рівня показника тривалості життя. Результати обстеження домогосподарств за 2020 рік в Україні показали, що 50,5% населення вважають свій стан здоров'я добрим, 39,7% – задовільним, 9,8% – поганим.

Дослідження показало, що чисельність постійного населення України значно скоротилась, при цьому структура статевого складу за 1991-2021 роки не змінилась. За останні тридцять років населення країни скоротилося на 20 відсотків, що пов'язано зі значною його смертністю. Наголошено, що здоров'я нації напряму залежить від ефективності функціонування спортивно-оздоровчої сфери. Зазначено, що такий стан та тенденції демографічних процесів в Україні викликають занепокоєння, які окреслюються низкою демографічних проблем. Визначено, що низький рівень доступності послуг спортивно-оздоровчої сфери України є свідченням потреби актуалізації питання підвищення рівня доходів громадян та фінансового забезпечення даного сектору економіки.

Список літератури

1. Положення про Всеукраїнський центр фізичного здоров'я населення "Спорт для всіх". URL: <https://bit.ly/3h2XOWB>
2. Стратегічні цілі КРІ МОЗ України 2019-2024. Міністерство охорони здоров'я України. URL: <https://bit.ly/3Jf4ML>
3. Статистичний збірник «Самооцінка населенням стану здоров'я та рівня доступності окремих видів медичної допомоги у 2020 році». URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2021/zb/03/zb_snsz_20.pdf
4. Розвиток спорту в ОТГ як інвестиція. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/7911>
5. Третьяков М.О., Лапичак І.Е. Стан професійних знань і вмінь студентів вищих навчальних закладів фізкультурного профілю. *Теорія і практика фізичного виховання*. 2004. №2. С. 42-49.

6. Крамар О. Чому демографічні виклики, які дедалі виразніше постають перед країною, не менш небезпечні, ніж економічні чи політичні. 2019. Тиждень.ua. URL: <https://tyzhden.ua/Economics/233708>
7. Державна служба статистики України URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
8. Про впровадження заходів для протидії вимирання населення та для стимулювання демографічного відродження. Електронні петиції. Офіційне інтернет-представництво Президента України. URL: <https://petition.president.gov.ua/petition/87130>
9. Kramarenko I. Development of Educational and social Inclusion in Conditions of Social Transformation of Ukraine. *Bridges/Tiltai*. 2015. Том 72. №. С.83-89.
10. Kramarenko I. Social-economic and intellectual development of Ukraine: Regional and national aspect. *Danish scientific journal*. 2017. №1. С.20-28.
11. Irtyshcheva I., Stehnei M., Popadynets N., Bogatyrev K., Boiko Ye., Kramarenko I., Senkevich O., Hryshyna N., Kozak I., Ishchenko O. The effect of digital technology development on economic growth. *International Journal of Data and Network Science*. 2021. Том 5. №1. С.25-36.
12. Melikh O., Irtyshcheva I., Bogatyrev K. Organizational and economic fundamentals of development of sports tourism in the system of management of sports and health activities. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2019. Vol. 5, No. 5. pp.79-83.
13. Melikh O., Bogatyrev K., Irtyshcheva I. Conceptual approaches to the development of health-improving tourism. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2019. Vol. 5, No. 2. pp.131-136.

References

1. *Polozhennja pro Vseukrai'ns'kyj centr fizychnogo zdorov'ja naseleennja "Sport dlja vsih"* [Regulations on the All-Ukrainian Center for Physical Health "Sports for All"], available at: <https://bit.ly/3h2XOWB>.
2. *Ministerstvo ohorony zdorov'ja Ukrai'ny* [Ministry of Health of Ukraine] *Strategichni cili KRI MOZ Ukrai'ny 2019-2024*. [Strategic goals of the Ministry of Health of Ukraine 2019-2024], available at: <https://bit.ly/3Jf4ML>.
3. *Statystychnyj zbirnyk «Samoocinka naseleennjam stanu zdorov'ja ta rivnja dostupnosti okremyh vydiv medychnoi' dopomogy u 2020 roci»* [Statistical collection "Self-assessment of the population's health status and the level of availability of certain types of medical care in 2020"], available at: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2021/zb/03/zb_snsz_20.pdf.
4. *Rozvytok sportu v OTG jak investycja*. [Development of sports in OTG as an investment], available at: <https://decentralization.gov.ua/news/7911>.
5. Tretyakov, M.O., Lapichak, I.E. (2004), Stan profesijnyh znan' i vmin' studentiv vyshhyh navchal'nyh zakladiv fizkul'turnogo profilju. [The state of professional knowledge and skills of students of higher educational institutions of physical culture], [Theory and practice of physical education], vol. 2, Pp. 42-49.
6. Kramar Al. (2019). *Chomu demografichni vyklyky, jaki dedali vyraznishe postajut' pered krai'noju, ne mensh nebezpechni, nizh ekonomichni chy politychni*. [Why the demographic challenges facing the country are no less dangerous than the economic or political ones]. Week.ua, available at: <https://tyzhden.ua/Economics/233708>.
7. *Derzhavna sluzhba statystky Ukrai'ny* [State Statistics Service of Ukraine], available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
8. *Oficijne internet-predstavnytvo Prezydenta Ukrai'ny* [Official Internet Representation of the President of Ukraine] *Pro vprovadzennja zahodiv dlja protydii' vymyrannja naseleennja ta dlja stymuljuvannja demografichnogo vidrodzhennja. Elektronni petycii'*. [On the implementation of measures to combat population extinction and to stimulate demographic revival. Electronic petitions.], available at: <https://petition.president.gov.ua/petition/87130>
9. Kramarenko, I. (2015), "Development of Educational and social Inclusion in Conditions of Social Transformation of Ukraine", *Bridges/Tiltai*. vol 72., part 1, pp.83-89.
10. Kramarenko, I. (2017), "Social-economic and intellectual development of Ukraine: Regional and national aspect", *Danish scientific journal*, vol.1, pp.20-28.
11. Irtyshcheva, I., Stehnei, M., Popadynets, N., Bogatyrev, K., Boiko, Ye., Kramarenko, I., Senkevich, O., Hryshyna, N., Kozak, I., Ishchenko, O. (2021), "The effect of digital technology development on economic growth", *International Journal of Data and Network Science*, vol. 5, part 1. С.25-36.
12. Melikh, O., Irtyshcheva, I., Bogatyrev, K. (2019), "Organizational and economic fundamentals of development of sports tourism in the system of management of sports and health activities", *Baltic Journal of Economic Studies*, Vol. 5, part 5, pp.79-83.
13. Melikh, O., Bogatyrev, K., Irtyshcheva, I. (2019), "Conceptual approaches to the development of health-improving tourism", *Baltic Journal of Economic Studies*, Vol. 5, part 2, pp.131-136.

Стаття надійшла до редакції 25.03.2022 р.